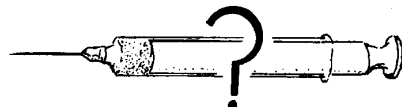

ДЕНЕГЕ ДАРЫ САЮУ ЖӨНҮНДӨ КӨРСӨТМӨЛӨР ЖАНА АНЫН САКТЫК ЧАРАЛАРЫ

9

БӨЛҮМ

ДАРЫНЫ ДЕНЕГЕ КАНДАЙ УЧУРДА САЮУ КЕРЕК ЖАНА КАНДАЙ УЧУРДА САЙБОО КЕРЕК?

Көп учурда денеге дары саюунун зарылчылыгы жок. Оорулардын көбүн ичме дарылар менен деле ийгиликтүү дарыласа болот. Адатта:

**Дарыны ичкенге караганда денеге саюу
алда канча коркунучтуу.**

Дарыны өтө зарыл болгон учурда гана сайыңыз. Ар кандай кырсыктарды эсепке албаганда, дарыны дарыгерлер же атайын даярдыгы бар адамдар гана сайышы керек.

Денеге сайма дарыларды төмөнкү учурларда гана колдонуу керек:

1. Эгерде сунуш кылынган дарынын ичүүгө мүмкүн болгон түрү жок болсо.
2. Эгерде адам куса берсе, жута албаса же эсин жоготкон болсо.
3. Кээ бир кырсыктарда жана өзгөчө учурларда (кийинки бетти караңыз).

ДАРЫГЕР ДАРЫ САЮУНУ СУНУШ КЫЛСА, ЭМНЕ КЫЛУУ КЕРЕК?

Кээ бир учурларда медициналык кызматкерлер эч зарылчылыгы жок эле денеге сайма дарыларды жазып беришет. Ошондой эле, дары саюуга акча да талап кылышы мүмкүн. Муну менен алар элет жергесинде дары саюунун кандай коркунучтары жана көйгөйлөрү бар экендигин эстен чыгарып коюшат.

1. Эгерде дарыгер же дарылап жаткан адам дары сайганы жатса, дарынын туура сунушталгандыгын жана бардык сактык чаралардын көрүлүп жаткандыгын текшерипиз.
2. Эгерде дарыгер денеге сайма дарыларды жазып берсе, сиз ага өзүңүз жашаган жерде дары сая ала турган адамдын жоктугун түшүндүрүңүз жана андан ичме дарыны жазып берүүсүн өтүнүңүз.
3. Эгерде дарыгер каныңызды текшербей туруп, денеге сайма витаминдерди, боор экстрактын же “В₁₂” витаминин жазып бермекчи болсо, анда башка дарыгерге кайрыларыңызды айтыңыз.

ДЕНЕГЕ ДАРЫ САЮУ ЗАРЫЛ БОЛГОН ӨЗГӨЧӨ КЫРДААЛДАР

Эгерде төмөндө келтирилген оорулардын бирине чалдыксаңыз, тезинен дарыгерге кайрылыңыз. Медициналык жардам кечиккен же бейтапты медициналык жайга жеткизүү кеч болгон учурларда тийиштүү дарыны мүмкүн болушунча тезирээк сайыңыз. Дозалары жөнүндө көбүрөөк билүү үчүн, төмөндө көрсөтүлгөн беттерди караңыз. Ийне саюудан мурун анын терс таасирлерин билиңиз жана аларга каршы сактык чараларын колдонуңуз.

↓ Бул ооруларга каршы	↓ Бул дарыларды сайыңыз
Өпкөнүн катуу сезгенүүсү (171-бет) Төрөттөн кийинки инфекциялар (276-бет) Гангрена (213-бет)	пенициллиндин чоң дозасын (352-бет)
Селейме (182-бет)	пенициллин (351-бет) менен селеймеге каршы колдонулуучу антитоксинди (389-бет) жана фенобарбиталды (389-бет) же деазепамды (390-бет)
Аппендицит (94-бет) Перитонит (94-бет) жана ок тийген жаракат же курсактын учтуу нерсе менен тешилип алган жаракаты	ампициллиндин чоң дозасын (353-бет) же пенициллин менен стрептомицинди (354-бет)
Уулуу жылан чакканда (105-бет) Чаян чакканда (балдарда, 106-бет)	анын уукесер дарысын (388-бет) анын уукесер дарысын (388-бет)
Менингит (185-бет), эгерде кургак учук деген шектенүү жок болсо	ампициллинди (353, 354-беттер) же пенициллиндин өтө чоң дозасын (352-бет)
Менингит (185-бет), эгерде кургак учук деген шектенүү бар болсо	ампициллинди же пенициллин менен стрептомицинди бирге (353, 354-беттер) ошондой эле, эгерде мүмкүн болсо, кургак учукка каршы колдонулуучу башка дарыларды (361-бет)
Кусуу (161-бет), эгерде токтобой жатса	антигистаминдерди, мисалы, промезадинди (386-бет)
Катуу аллергиялык реакция, аллергиялык шок (70-бет) жана катуу кармаган бронх астмасы (167-бет)	адреналинди (эпинефрин, 385-бет) эгерде мүмкүн болсо, дифенгидраминди (Бена-дрин , 387-бет)
Төмөнкү өнөкөт ооруларга каршы денеге сайма дарылар колдонулушу мүмкүн, бирок мындай учурлар анда-санда гана кездешет. Кантип дарылоо керек экендиги жөнүндө дарыгер менен акылдашыңыз.	
Кургак учук (179,180-беттер)	стрептомицинди (363-бет) кургак учукка каршы колдонулуучу башка дарылар менен бирге (361-бет)
Котон жара (237-бет)	экстенциллиндин же ретарпендин өтө чоң дозасын (238-бет)
Сүзөк (236-бет)	канамицинди же пенициллинди (360-бет)

КАНДАЙ УЧУРЛАРДА ДЕНЕГЕ ДАРЫ САЙБОО КЕРЕК?:

Эгерде медициналык жардамды өз учурунда ала алсаңыз, анда **эч качан** дары сайбаңыз.
 Коркунучтуу эмес ооруга каршы **эч качан** дары сайбаңыз.
 Суук тиймеге же сасык тумоого каршы **эч качан** дары сайбаңыз.
 Ооруга каршы сунуш кылынбаган дарыны **эч качан** сайбаңыз.
 Бардык тийиштүү сактык чараларын колдонбой туруп **эч качан** дары сайбаңыз.

ТӨМӨНКҮ ДАРЫЛАРДЫ САЮУГА БОЛБОЙТ

Төмөнкү дарыларды **эч качан** сайбаңыз:

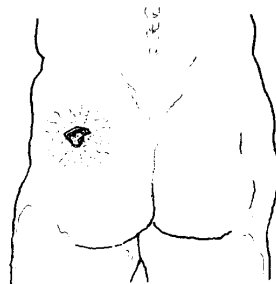
1. **Витаминдер.** Витаминдерди ичкенге караганда денеге саюу пайдалуураак болгон учурлар өтө сейрек. Денеге сайма дарылар кымбатыраак да, коркунучтуураак да болот. Алардын ордуна витамин таблеткаларын же сиропторун колдонуңуз. Витаминдерге бай тамактарды ичсеңиз, андан да жакшы болот (111-бетти караңыз).
2. **Боор экстракты жана “В₁₂“ витамини.** Буларды саюуга болбойт! Алар ириңкөлкүлдөргө (абсцесс) же коркунучтуу реакцияларга алып келиши мүмкүн (шок, 70-бет). Курамында темир сульфаты бар таблеткалар кан аздыктын дээрлик бардык учурларында жакшы жардам берет (393-бетти караңыз).
3. **Кальций.** Эгерде кальцийди венага сайганы жатсаңыз, денсоолукка чоң зыян келтирип албаш үчүн, аны өтө жай жиберүү керек. Аны жамбашка сайсаңыз, чоң ириңкөлкүлгө алып келиши мүмкүн. Кальцийди тажрыйбалуу адам гана сайышы керек.
4. **Пенициллин.** Пенициллинди талап кылган инфекциялардын дээрлик бардыгын пенициллинди ичүү аркылуу дарылап айыктырса болот. Пенициллинди денеге саюу өзгөчө коркунучтуу. Денеге сайма пенициллинди коркунучтуу инфекцияларга гана каршы колдонуу керек.
5. **Стрептомицин кошулган пенициллин.** Өзгөчө зарылчылык болбосо, бул эки дарынын аралашмасын колдонбоого аракет кылыңыз. Суук тийме менен сасык тумоого каршы колдонбой эле коюңуз, себеби жардам бербейт. Стрептомицин кээде дүлөйлүккө же өлүмгө алып келет. Эгерде буларды эч жөнү жок колдонсоңуз, кургак учук менен башка коркунучтуу ооруларды дарылоо кыйын болуп калат.
6. **Левомецетин же тетрациклин.** Бул дарыларды ичсеңиз, пайдасы көбүрөөк тийет. Дары саюунун ордуна капсул же сироп түрүндөгү дарыны колдонуңуз (356-357-беттер).
7. **Венага сайылуучу эритиндилер.** Буларды атайын даярдыгы бар адам дененин катуу суусуздануусуна гана каршы сайышы керек. Эгерде туура эмес берилсе, коркунучтуу инфекцияларга же өлүмгө алып келиши мүмкүн (53-бет).
8. **Венага сайылуучу дарылар.** Кандай гана дары болбосун, аны венага саюу өтө коркунучтуу. Ошондуктан бул тажрыйбалуу медициналык кызматкер тарабынан гана жасалышы керек. Эсиңизде болсун, венага сайылуучу дарыны булчуңга (жамбашка), ал эми булчуңга сайылуучу дарыны венага эч качан саюуга болбойт.

КОРКУНУЧТАР ЖАНА САКТЫК ЧАРАЛАРЫ

Кандай гана дары болбосун, аны денеге саюу учурундагы коркунучтарга төмөндөгүлөр кирет:

- 1) ийне менен кошо кирген микробтордон улам инфекциянын пайда болушу;
- 2) дарыны колдонуудан улам аллергиялык же уулантуучу реакциянын жүрүшү.

1. Дарыны сайган кезде инфекция киргизип албаш үчүн, бардыгы толук таза экендигин кылдаттык менен текшерип. Эгерде жаңы, бир жолу пайдаланылуучу ийне менен шприпти колдонууга мүмкүнчүлүгүңүз болбосо, анда саярдан мурун ийне менен шприпти кайнатып алуу зарыл. Кайнаткандан кийин ийнеге колуңузду же башка бир нерсени тийгизбеңиз.

Буга окшогон ириңкөлкүл (абсцесс) жакшы кайнатылбаган жана стерилденбеген ийнени колдонуудан улам пайда болот (микробдордон тазаланышы керек).

Кайра кайнатпай туруп, ошол эле ийне менен шприпти эч качан башка адамга колдонбоңуз.

Дары саюу жөнүндөгү көрсөтмөлөрдүн бардыгын кылдаттык менен карап чыгыңыз (кийинки беттерди караңыз).

2. Дарыны саярдан мурун **колуңузду жакшылап жууңуз.**

Дарыны саярдан мурун ал кандай реакцияларга алып келерин жана анын сактык чараларын билүү зарыл.

Эгерде кайсы бир дарыны сайганда аллергиялык же уулантуучу реакциялардын төмөнкүдөй белгилери байкалса, анда аны же ага окшош дарыны мындан ары сайбаңыз:

- **бөрүжатыш** же кычыштырган исиркектер чыкса;
- дененин бир жери шишисе;
- дем алуу кыйындаса;
- шоктун белгилери байкалса (70-бетти караңыз);
- баш айлануу менен жүрөк айлануу (кускусу келсе);
- көрүүсү начарласа;
- кулак тунса, зыңылдаса же укпай калса;
- арка-бөли катуу ооруса;
- заара кылганда кыйналса.

Бөрүжатыш же кычыштырган исиркектер дарыны сайгандан бир нече саат же бир нече күн өткөндөн кийин пайда болушу мүмкүн. Эгерде ошол эле дарыны кайра берсеңиз, ал коркунучтуу реакцияга же өлүмгө алып келиши мүмкүн (70-бетти караңыз).

Бул балага стерилденбеген (кайнатылып, микробдордон толук тазаланбаган) ийне менен дары сайылган.

Кир ийне оорутуп кыйнаган ириңкөлкүлгө (абсцесс) алып келген инфекцияны жугузуп, баланын денетабын көтөрөт (ысытма). Акырында, ириңкөлкүл төмөнкү сүрөттө көрсөтүлгөндөй болуп жарылат.

Бул балага суук тиймеге каршы дары сайылган. Андан көрө, эч кандай дарыны сайбай эле койгондо болмок. Дары саюу жардам бергендин ордуна балага зыян менен азап гана алып келди.

ЭСКЕРТҮҮ: Эгерде мүмкүн болсо, сайма дарынын ордуна ичме дарыны берип жүрүңүз (айрыкча, балдарга).

Ушуга окшогон көйгөйлөрдөн сак болуу үчүн, **дарыны өтө зарыл болгон учурларда гана сайыңыз:**

- ◆ Жабык таңгакчадагы бир гана жолу пайдаланылуучу ийне менен шприцти колдонуңуз.
- ◆ Эгерде бул мүмкүн болбосо, анда дарыны саюудан мурун ийне менен шприцти кайнатып, аларды таза кармаңыз.
- ◆ Ооруга каршы сунуш кылынган дарыны гана колдонуңуз. Анын бузулбагандыгын текшерериңиз.
- ◆ Дарыны дененин тийиштүү жерине сайыңыз. Ымыркай жана кичинекей балдардын жамбашына саюуга болбойт.
- ◆ Дарыны санынын жогору жагынын сырткы бөлүгүнө сайыңыз. (Ал эми сүрөттү карасаңыз, дары баланын жамбашынын өтө ылдый жагына сайылган, бул жерден нервди чочутуп алуу мүмкүн.)

БЕЛГИЛҮҮ БИР ДАРЫЛАРДЫ САЮУДАН УЛАМ БОЛО ТУРГАН КОРКУНУЧТУУ РЕАКЦИЯЛАР

Төмөнкү топтогу дарыларды сайган кезде АЛЛЕРГИЯЛЫК ШОК деп аталган коркунучтуу реакция жүрүшү мүмкүн:

- пенициллин (ампициллинди да кошо)
 - жылкынын кан суусунан жасалган антитоксиндер
- } чаян чаккандын уукесер дарысы
жылан чаккандын уукесер дарысы
селеймеге каршы антиоксин

Буга чейин бул дарылардын бири (же ушул эле топтогу башка дары) сайылган адамда дарыны кайра саюудан улам күчтүү реакция болуп кетүү коркунучу чоң. Эгерде дары сайылгандан бир нече саат же күн өткөндөн кийин аллергиялык реакция (бөрүжатыш, кызарган исиркектер, кычышуу, шишүү же дем алуунун оорлошу) башталса, анда абал өтө коркунучтуу.

Кээде АЛЛЕРГИЯЛЫК ШОК аары чаккандан же ичме дарыдан улам болушу мүмкүн.

Дары саюудан болгон коркунучтуу реакциянын алдын алуу үчүн:

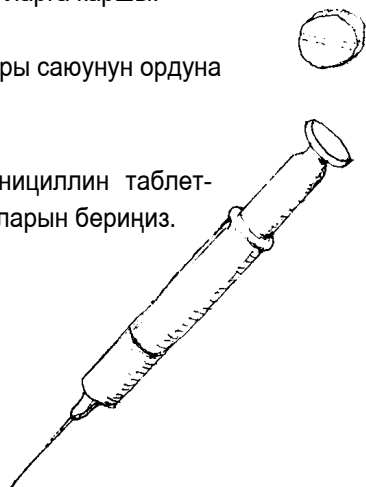
1. Дарыны өтө зарыл учурларда гана сайыңыз.
2. Жогоруда келтирилген дарыларды саярдан мурун дайыма адреналиндин (*эпинефрин*, 385-бет) 2 ампулун жана прометазин (*фенерган*, 386-бет) же дифенгидрамин (*бенадрил*, 387-бет) сыяктуу антигистаминдин 1 ампулун даярдап коюңуз.
3. Дайыма дары саярдан мурун буга чейин андан кычышуу же башка реакциянын болгон-болбогонун сураңыз. Эгерде болсо, анда бул дарыны же бул топко кирген башка дарыны эч качан сайбаңыз же ичирбеңиз.
4. Селеймеге каршы антиоксинди же жылан чакканга каршы уукесер дарыны сайган кезде аллергиялык реакция болсо (эгерде ал адамдын аллергиясы же муунтмасы болсо же ага буга чейин жылкынын кан суусунан даярдалган дары сайылган болсо), анда антиоксинди же уукесер дарыны саюуга 15 мүнөт калганда прометазинди же дифенгидраминди чоң кишиге көлөмүнө жараша 25-50 мг.; балага 10-25 мг. бериңиз (387-бет).
5. Дарыны сайгандан кийин 30 мүнөтчө бейтаптын жанында болуп, АЛЛЕРГИЯЛЫК ШОКтун төмөнкү белгилеринин бар же жок экендигин байкаңыз:
 - муздак, нымдуу, кубарган, көгүш тарткан тери (муздак тер чыгат);
 - тамырдын билинер-билинбес тез кагышы же жүрөктүн билинер-билинбес тез согушу;
 - дем алуунун оорлошу;
 - эстен тануу.
6. Эгерде бул белгилер байкалса, тезинен адреналинди (*эпинефрин*) сайыңыз: чоң кишилерге – ½ мл.; балдарга – ¼ мл. Оорулууну ШОК абалынан чыгарыңыз (77-бетти караңыз). Андан соң антигистаминдин 2 дозасын бериңиз.

ПЕНИЦИЛЛИНДИ ДЕНЕГЕ САЙГАНДА КОРКУНУЧТУУ РЕАКЦИЯЛАРДЫ КАНТИП БОЛТУРБОО КЕРЕК?

1. Жеңил жана орточо инфекцияларга каршы:

дары саюунун ордуна

пенициллин таблеткаларын бериңиз.

2. Дары саюудан мурун бейтаптан:

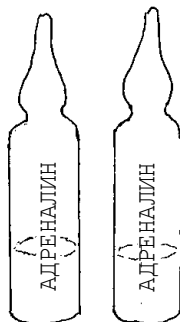
“Буга чейин пенициллинди сайган учурда денеңизге кызарган и сиркектер чыкты беле, денеңиз кычышып, шишиди беле же дем алууңуз оорлоду беле?” деп сураңыз.

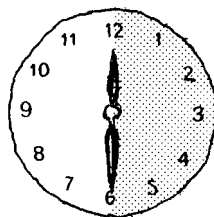
Эгерде “ооба” деп жооп берсе, пенициллинди же ампициллинди колдонбоңуз. Эритромицин сыяктуу антибиотикти (355-бет) же сульфаниламидди (358-бет) колдонуңуз.

3. Пенициллинди саярдан мурун:

дайыма АДРЕНАЛИНдин (эпинефрин) ампулдарын даярдап коюңуз.

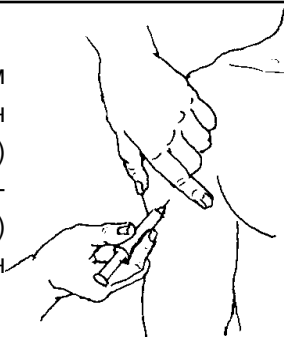

4. Дарыны сайгандан кийин:

бейтаптын жанында жок дегенде 30 мүнөтчө болуңуз.

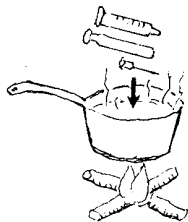
5. Эгерде бейтаптын өңү кубарып, жүрөгү тез согуп, дем алуусу оорлосо же эсин жогото баштаса, тезинен булчуңга (же теринин астына – 167-бетти караңыз) АДРЕНАЛИН (эпинефрин) ампулунун жарымын (кичинекей балдарга ампулдун төрттөн бир гана бөлүгүн) сайыңыз. Эгерде зарыл болсо, 10 мүнөттөн кийин кайталаңыз.

ИЙНЕ МЕНЕН ШПРИЦТИ КАНТИП ДАЯРДОО КЕРЕК?

Ийне менен шприцти даярдоодон мурун колуңзду самындап жууңуз.

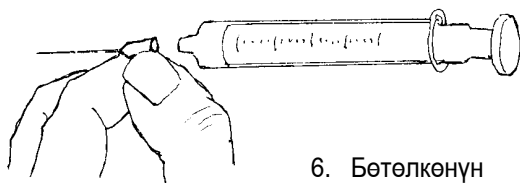
1. Шприцти бөлүктө рүнө ажыратып, ийне менен бирге 20 мүнөт кайнатыңыз.

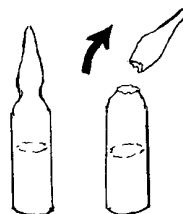
2. Ийне менен шприцке колуңзду тийгизбей, суусун төгүп салыңыз.

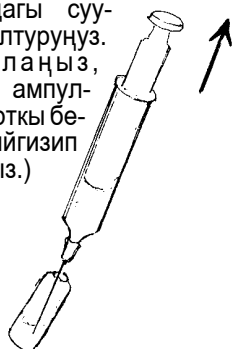
3. Ийненин түбүнөн жана шприцтин суюктукту түртө турган бөлүгүнөн кармап, ийнени шприцке кийгизиңиз.

4. Дистиллирленген суу куюлган ампулду жакшылап сүртүп, башын сындырып, алып таштаңыз.

5. Шприцке ампулдагы сууну толтуруңуз. (Абайлаңыз, ийнени ампулдун сырткы бетине тийгизип албаңыз.)

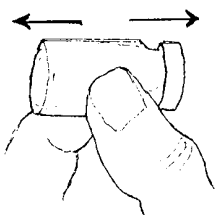
6. Бөтөлкөнүн резина тыгынын спиртке же кайнатылган сууга малынган чүпүрөк менен сүртүңүз.

7. Ичинде күлмайда дарысы бар бөтөлкөгө шприцтеги дистиллирленген сууну куюңуз.

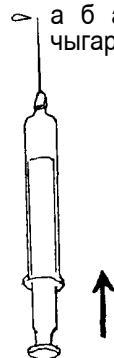
8. Дарыны аралашып, толук эрип кетмейинче чайкаңыз.

9. Аны кайра шприцке куюңуз.

10. Шприцтин ичиндеги абаны чыгарыңыз.

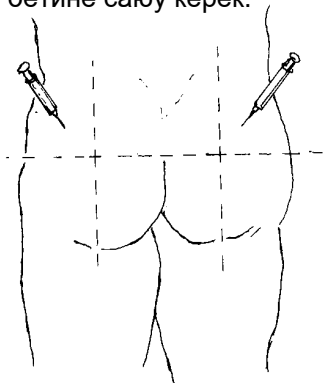

АБАЙЛАҢЫЗ! Ийненин учун эч нерсеге тийгизбөө керек (спиртке малынган кебезге да). Эгерде кокус ийне колуңзга же башка бир нерсеге тийип кетсе, анда аны кайрадан кайнатып чыгуу керек.

ДАРЫНЫ ДЕНЕНИН КАЙСЫ БӨЛҮГҮНӨ САЮУ КЕРЕК?

Дары саярдан мурун колуңзду самындап жууңуз.

Дарыны жамбаш булчуңга сайган оң, аны дайыма жамбаштын жогорку сырткы бетине саюу керек.

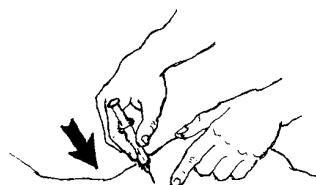
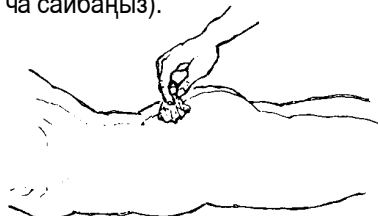
ЭСКЕРТҮҮ: Дарыны кызарган исиркектер чыккан жана инфекция жуккан жердеги териге сайбаңыз.

Дарыны ымыркай жана кичинекей балдардын жамбашына сайбаңыз. Аларга санынын жогорку сырткы бетине саюу керек.

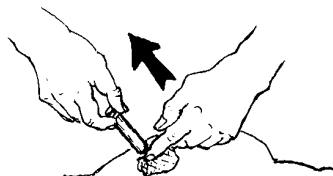
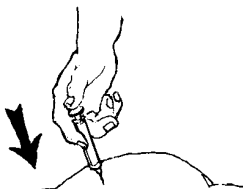
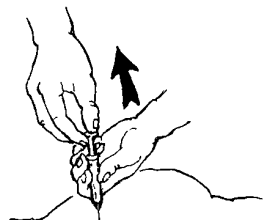

ДАРЫНЫ КАНТИП САЮУ КЕРЕК?

1. Терини самындап жууп тазалаңыз (же спирт менен сүртүңүз, бирок катуу оорутпашы үчүн, спирт сүртүлгөн жер кургамайынча сайбаңыз).
2. Ийнени түз киргизип сайыңыз. (Канчалык тез сайсаңыз, ошончолук аз ооруйт.)

3. Дарыны жиберүүдөн мурун шприцтин поршенин артка тартыңыз. (Эгерде шприцтин ичине кан чыкса, анда ийнени чыгарып, башка жерге сайыңыз.)
4. Эгерде кан чыкпаса, анда дарыны жай жибеңиз.
5. Ийнени сууруп, сайылган жерди кайра сүртүңүз.

6. Дарыны сайып бүткөндөн кийин ийне менен шприцти дароо суу менен чайкаңыз. Шприцке суу толтуруп, ийне аркылуу чыккандай кылып, поршенди басыңыз. Андан соң ийнени шприцтен ажыратып, ар бирин жууп чыгыңыз. Колдонор алдында кайра кайнатыңыз.

ДЕНЕГЕ САЙМА ДАРЫЛАР БАЛДАРДЫ КАНТИП МАЙЫП КЫЛЫШЫ МҮМКҮН?

Полиомиелиттен майып болгон ар бир 3 баланын бирөө дары саюудан улам ооруп калат.

Айрым денеге сайма дарылар денсоолукка пайдалуу болгону менен, аларды туура колдонуу керек. Вакциндер (денеге сайма түрлөрү да кошо) баланын денсоолугун коргоп, майып болушунан сактайт. Ошентсе да, **полиомелиттен шал болуп калуу коркунучун азайтуу үчүн**, баланын эти ысып, анда суук тийменин белгилери байкалган учурларда вакциндерди (эмдөө) же башка дарыларды сайбаңыз. Бул шал болуп калуу коркунучун туудурбаган жеңил полиомелит инфекциясы болушу мүмкүн. Эгерде ошондой болсо, дарыны саюудан улам болгон дүүлүгүү полиомелиттен келип чыккан **шал ооруга** алып келиши мүмкүн. Кээ бир эксперттердин айтымында, **дары саюунун себебинен жыл сайын 2 миллионго жакын бала полиомелиттен шал болуп калат. Мындай денеге сайма дарылардын көбүнүн зарылчылыгы жок.**

Денеге сайма дарылар балдарды кантип майып кылаары жөнүндө **“Айыл жериндеги майып балдар”** деген китептин 3-бөлүмүнөн караңыз.

Зарылдыгы жок денеге сайма дарылардын коркунучтуу экенин адамдарга үйрөтүү жөнүндө **“Медициналык кызматкерлердин окуп-үйрөнүшүнө жардам”** деген китептин 18чи, 19чу жана 27-бөлүмдөрүнөн караңыз.

МЕДИЦИНАЛЫК АСПАПТАРДЫ КАНТИП ТАЗАЛОО (СТЕРИЛДӨӨ) КЕРЕК?

ЖИКС (СПИД, 399-бет), гепатит (172-бет) жана селейме (182-бет) сыяктуу көптөгөн жугуштуу оорулар оорулуу адамдан дени сак адамга таза эмес шприц, ийне жана башка аспаптар (алардын ичинде: кулакты тешүү, акупунктура, денеге сүрөт тартуу (татуировка) жана сүннөткө отургузуу үчүн колдонулуучу аспаптар) аркылуу жугушу мүмкүн. Тери инфекциялары менен ириңкөлкүлдөрдүн (абсцесс) көбү да ушундан улам пайда болот. **Эгерде терини кесүү же тешүү керек болсо, стерилденген аспаптарды гана колдонуңуз.**

Төмөндө аспаптарды тазалоонун кээ бир ыкмалары берилген:

- 20 мүнөт кайнатыңыз. (Эгерде саатыңыз жок болсо, анда сууга 1 же 2 күрүч данын салып коюңуз. Күрүчтүн даны бышканда, аспаптарды колдонсо болот.)
- Же болбосо, атайын идишке (автоклава) салып, буусуна 15 мүнөт кармаңыз.
- Же болбосо, 20 мүнөткө 1 бөлүк хлор жана 7 бөлүк суудан турган эритиндиге же 70% этил спирт эритиндисине салып коюңуз. Эгерде мүмкүн болсо, күнүгө жаңы эритинди даярдап туруңуз, анткени алар тез эле күчүн жоготуп коюшат. (Милдеттүү түрдө шприцтин ичине эритиндини соруп, кайра чоң басым менен чыгарып тазалап туруңуз.)

Эгерде жугуштуу оору менен ооруган адамга жардам берип жатсаңыз, анда колуңузду бат-баттан самындап жууп туруңуз.